

oslovljavanja, a to vrijedi i za mnoga sveučilišta u Velikoj Britaniji, dok se npr. u vojsci vrlo teško napušta hijerarhijski način oslovljavanja.

Uz zamjenicu, imena i titule u izravnom komuniciranju upotrebljavaju se razne formule kao što su pozdravi, pa zatim određeni oblici pitanja i zapovijedi. Te su strukture jednako tako podložne sociolingvističkim pravilima kao i upotreba zamjenice ili titula. Pa iako nam se može učiniti da ta pravila jako liče na ona koja upotrebljavamo u svom materinjem jeziku, ipak je važno znati da se učitelj oslovljava s »Mr. Edwards«, a ne »Mr teacher«, da ne treba čekati da stariji prijatelj predloži bratimljenje, nego ga valja zvati imenom kad on počne nas tako oslovljavati, da ne spominjemo delikatne nijanse kojih književni (i filmski) prevodilac mora biti svjestan.

Nije lako u nastavnom procesu predvidjeti i obraditi sve moguće društvene odnose i situacije. Većina znanja sakupi se čitanjem književnosti, u najširem smislu te riječi, koja je ujedno i najbolji izvor za proširivanje vokabulara i stilskih osobitosti. Pa ipak, prema namjeni koju predviđamo da će strani jezik imati kod učenika, potrebno je uz sintaktičke strukture obraditi i osnovni vokabular, pa i stil, odnosno pravila za upotrebu oblika i struktura u onim sredinama i situacijama s kojim će učenici dolaziti u dodir. To vrijedi i za one koji se namjeravaju samo pasivno služiti jezikom, ili možda samo pismeno (čitajući i pišući stručne tekstove). I tu postoje pravila upotrebe, bez kojih je znanje gramatike jalovo. Sasvim je prirodno da će upotrebom jezika govornik stjecati i znanja o društvenoj upotrebi jezika, ali je na nastavniku da ga upozori da bez pragmatike nema gramatike.

Ivana Batušić

ŠANSONA U NASTAVI FRANCUSKOG JEZIKA

U »Stranim jezicima« br. 3/1974. dva autora¹ pišu o korištenju originalnih pop-pjesama u nastavi engleskog jezika, »i to ne samo kao jednog od motivacijskih faktora, već pjesme kao osnovnog teksta za svestranu eksploataciju«. Jedan od autora, koji prilazi tom problemu više s methodske strane, bio je ponukan napisom drugog autora, koji iscrpno govori o svom iskustvu i načinu kako se stanovitom pop-pjesmom koristio u nastavi engleskog jezika.

Autor ovog članka bio je ponukan drugom motivacijom da napiše tih nekoliko redaka. Sat francuskog jezika kome je autor prisustvovao u jednoj srednjoj školi (prvi razred gimnazije, prva godina učenja) odvijao se tako da su učenici slušali s magnetofonske vrpce vrlo poznatu francusku šansonu, zatim su dobili tekst projiciran na grafoskopu, slušali ponovo šansonu, gundali neke neodređene glasove, gledajući uporno u tekst pun njima nepoznatih riječi i fraza i posve stranih konstrukcija. Isti se postupak ponavljao nekoliko puta redom

¹ Oktavija Gerčan: Pop-muzika i nastava engleskog jezika

Snježana Franetović: Pokušaj obrade pop-pjesme u nastavi engleskog jezika u gimnaziji

i na kraju sata neki su čenici loše, a neki manje loše pjevušili tu šansonu, nemajući uglavnom ni pojma o onome što pjevaju.

Slažem se s time da se šansona u nastavi bilo kojeg stranog jezika može upotrijebiti u rekreativne svrhe, no i takav oblik rada mora biti sistematski pripremljen, što su, uostalom, dokazali učenici jedne druge gimnazije, koji su svom nastavniku francuskog jezika priredili »iznenađenje« za zadnji sat uoči Nove godine. Podijelili su se u nekoliko skupina a svaka od njih pomno je izabrala tri ili četiri šansone, koje su bile međusobno povezane tematski, a pjevali su ih razni šansonijeri, bilo pak da su sve odabrane šansone pripadale istom autoru, imajući neki drugi »zajednički nazivnik«. Jedna je skupina odabrane pjesme pjevala prateći se uz gitaru, druga ih je snimila na magnetofonsku vrpcu, a treća je pjevala odabrane pjesme prateći se diskretno na harmonici. Takav sat u posebnom raspoloženju uoči novogodišnjih praznika sigurno je dokazao interes tih učenika za učenje francuskog jezika, to više što je nastavnik zatim odabrao tri ili četiri najprikladnije od tih pjesama i poslije praznika poveo o njima razgovor s učenicima, proširujući vokabular u sintaktičkoj i kontekstualnoj sredini, potaknuvši učenike i na izražavanje vlastitog kritičkog stava na pojedine pjesme.

U svom otvorenom pismu o francuskoj šansoni² Francis Debyser, direktor BELC³ kaže među ostalim: »Francuska šansona, oplemenjena i ustoličena, mora naći svoje mjesto u nastavi francuskog jezika. Međutim, neobično je važno kako će se nastavnici koristiti njome i hoće li je uopće znati upotrijebiti kao vrlo efikasno nastavno sredstvo.« Debyser smatra da je prvi korak koji treba poduzeti izbor šansone, jer nastavnici često misle da će se omladini svidjeti one šansone koje privlače pažnju profesora ili pak one za koje bi profesor želio da se svide učenicima. Trebalo bi provesti anketu među omladinom pa tek onda napraviti izbor i pomno razvrstati šansone koje bi se mogle u razne svrhe iskoristiti u nastavi.

Promatrajući s didaktičkog stanovišta šansonu, definirajući je kao glazbu koja priča i riječi koje pjevaju, smatram da se ona može vrlo korisno upotrijebiti u nastavi stranog jezika, i na početnom i na višem stupnju, i to s različitim aspektata koje bismo mogli prema njihovim pedagoškim ciljevima svrstati otprilike ovako:

1. za proširivanje vokabulara s obzirom na određenu tematiku
2. kao pomoćno sredstvo za korektivnu fonetiku
3. kao rekonstrukciju teksta
4. kao pomoćno sredstvo za usvajanje stanovitog gramatičkog problema
5. kao jedan od načina za upoznavanje francuske civilizacije
6. za upoznavanje francuske poezije na nov i omladini privlačan način.

Na početnom nivou nastave iskoristit ćemo šansonu uglavnom u svrhe navedene pod 1 i 2. Na primjer, poznata francuska pjesma *Promenons nous dans le bois*⁴ poslužit će odlično našim najmanjim učenicima, najprije za proširenje vokabulara koji se odnosi na odjevne predmete, a isto tako i za korektivnu fonetiku pri artikulaciji glasa [y] tako teškog za naše učenike u kupletu koji

² Le Français dans le monde, br. 66, god. 1969.

³ BELC=Bureau pour l'enseignement de la langue et de la civilisation françaises à l'étranger

⁴ Batušić-Montani: Parlez comme nous A (priručnik za nastavnika)

se stalno ponavlja: *Loup y es-tu?* U iste svrhe poslužit će vrlo dobro i pjesmica Mère Michel sa svojim izvrsnim melodijskim i artikulacijskim [y] na kraju svakog stiha.

Ako su naši učenici počeli učiti francuski jezik u kasnijoj dobi, tj. kao drugi strani jezik, moći ćemo već na kraju druge godine učenja primijeniti metodu rekonstrukcije teksta, što nam i savjetuju autori koji su sudjelovali pri izradi brošure *La chanson moderne en France: son utilisation pédagogique*.⁵

Rekonstrukcija teksta koja je kod Francuza stekla mnogo pristalica, kod nas se rijetko koristi. Ne nalazimo često nastavnika koji bi se njime služili kao metodom efikasnog rada, jer je smatraju teško primjenljivom kod učenika koji još ne vladaju u dovoljnoj mjeri francuskim jezikom. Mislim, međutim, da rekonstrukcija teksta, jezično i melodijski dobro odabranog, može biti vrlo efikasno nastavno sredstvo.

O rekonstrukciji proznog teksta kod nas se već pisalo⁶. Ovdje nas sada zanima šansona kao temelj rekonstrukcije, koja će, kao i prozni tekst, imati zadatak da učenici integralno reproduciraju tekst koji samo čuju. Svrha je, naime, rekonstrukcije teksta da se pažnja učenika maksimalno usredotoči na auditivnu percepciju. Naravno da pri obradi šansone dolazi u prvi plan njezin izbor, prikladan za rekonstrukciju. Budući da moderna šansona u pogledu vokabulara i u pogledu sintaktičkih konstrukcija često predstavlja poteškoće za učenike na još relativno početnom stupnju učenja možemo se pri svom izboru odlučiti i za šansonu starijeg datuma, što su pokazali i autori studije: Marjolaine, *Un exercice de reconstitution de texte*, u navedenom dosjeu u Sèvresu. Ta se šansona može iskoristiti u razredu jer joj je sadržaj narativan, napisana je u jednostavnom govornom jeziku, a melodiju će učenici lako upamtiti.

Da bi se uklonile razne poteškoće pri primjeni rekonstrukcije bilo koje šansone, uputno je da se na jednom od prethodnih sati ponove glavne gramatičke i jezične strukture na koje ćemo naići u pjesmi koju smo odabrali i da se uvježba nekoliko ključnih riječi vokabulara koji se ponavlja u šansoni. Taj ćemo vokabular uvježbavati u situaciji koji odgovara onoj u pjesmi ili u nekoj sličnoj situaciji, no, naravno, nikad izolirano. Učenici će slušati pjesmu jedan do dva puta, a zatim kiticu po kiticu bez ikakva drugog komentara, osim što ćemo im spomenuti ime autora i temu o kojoj se govori u šansoni. To je prva, preliminarna vježba, vježba percepcije i auditivnog razumijevanja. Ona zahtijeva i drugo slušanje pa tek onda prelazimo na rekonstrukciju. Nastavnik će tad pomoću dobro pripremljenih pitanja tražiti od učenika odgovor koji odgovara pojedinom stihu u pjesmi. Nakon određenog broja pitanja u vezi s jednom kiticom ili jednim dijelom pjesme, učenici ponovno slušaju tekst. Ako se rad dobro odvijao prema utvrđenom planu, odgovori učenika moraju gotovo u potpunosti odgovarati tekstu šansone. Pošto je isti postupak ponovljen sa svakom od kitica ili svakim dijelom pjesme, učenici će još jednom slušati cijelu šansonu, zatim je i otpjevati, jer su je već sigurno i napamet naučili, usvojivši na ugodan i ne težak način stanovit vokabular i određene jezične konstrukcije.

Na slijedećem satu govori se o šansoni na osnovi pitanja koja je nastavnik pripremio i koja najprije postavlja on, a zatim samo kao animator pušta uče-

⁵ Centre International d'études Pédagogiques de Sèvres, lipanj 1967, Dossier br. 27.

⁶ Yvonne Vrhovac: Rekonstrukcija teksta (M. Brujić: Iz teorije i prakse nastave stranih jezika, str. 195-199.

nike da međusobno postavljaju pitanja i tako izmjenjuju svoje mišljenje o određenoj šansoni.

Kao baza za usvajanje nove gramatičke jedinice šansona je već iskorištena u nekim udžbenicima.⁷ Iskustvo je pokazalo da je obrada vrlo teškog gramatičkog problema, kao što su npr. kondicionalne rečenice u francuskom jeziku, postala upravo pristupačna učenicima kroz modernu šansonu.

Šansona kao pedagoško sredstvo za upoznavanje francuske civilizacije može se koristiti na dva načina: ona je poticaj da se govori o stanovitom problemu ili pak dopunjuje problem o kojem se želi raspravljati.

Uz bilo koji tekst koji govori npr. o vrlo aktualnom problemu, kao što je migracija stanovništva iz sela u grad, može se na vrlo efikasan način upotrijebiti šansona Jeana Ferrata: *La Montagne*. Tu treba baciti težište: a) na probleme posve lingvističke prirode, b) na društveni problem, c) na poetski karakter pjesme.

Ako je takvu pjesmu, kao što je *La Montagne*, uvrstio u nastavu sa svrhom upoznavanja određenog problema civilizacije, nastavnik će u razgovoru s učenicima razgovarati najprije općenito o odlasku seljačkog stanovništva u grad, o uzroku takve migracije (težina seoskog života, razne vrste poljoprivrednih radova, privlačnost koju pruža život u gradu itd.); zatim će povesti razgovor o istom problemu koji se pojavljuje i u našoj zemlji te o opravdanosti ili neopravdanosti odlaska seljačkog stanovništva u grad ili u inozemstvo.

Šansona će nam također odlično poslužiti pri interpretaciji francuske poezije budući da su mnogi francuski šansonijeri i pjesnici ili su pak ti šansonijeri uzeli kao sadržaj svojih šansona pjesme poznatih pjesnika. Brassens, Léo Ferré, Guy Béart, Jacques Brel, Boris Vian i mnogi drugi jesu i pjesnici i šansonijeri. A neće li tumačenje pjesama Baudelairea, Victora Hugoa, Préverta ili Desnosa postati i te kako privlačnije za učenike ako ih pjeva Juliette Gréco ili Frères Jacques?

Francuska šansona postaje, bez sumnje, važan pedagoški instrument u razredu. Današnji mass-mediji kao televizija i radio, ploče i vrpce, brišu granice šansone. Omladina voli tu vrstu pjesme, pjeva je i želi je upoznati. Iskristimo, dakle, i tu mogućnost nastave, ali ne zaboravimo da izbor pjesme moramo prilagoditi potrebama i stupnju znanja učenika. U doba kad se toliko govori o motivaciji, moramo znati odabrati one šansone koje će kod učenika zaista motivirati želju da ih usvoje. Izbjegavajmo argotične pjesme, koje učenici teško razumiju, a izraze na koje u pjesmi nailaze često upotrebljavaju na krivom mjestu.

I da završimo s nekoliko rečenica uzetih iz članka u *Le Monde* od 10. lipnja 1967: »Moderna šansona dobila je svoje građansko pravo ispod kupole Francuske akademije u osobi najpopularnijeg našeg autora-kompozitora. Francuska akademija dodijelila je 8. lipnja svoju veliku nagradu poezije Georgesu Brassensu. Neki će se tome čuditi, a neki će to smatrati izdajstvom ili skandalom. Nema više morala, reći će zajedljivci; nema više anarhije, reći će prijatelji. Zaista, nema više poezije, ili je ona izmijenila oblik, naličje i svoje mjesto... Ona je prešla iz laboratorija u studio snimanja, iz knjižice na ploču, iz ograničene tiraže do hit-parade.

⁷ Batušić-Montani: *Cinquième année de français*, Udžbenik francuskog jezika za I raz. gimn. (5. god. učenja).